

BHAGAVADGÎTÂ

MAHÂBHÂRATA TEOS
TIK Linnart Mäll

NIMSELETUSI

Tundub, nagu oleks "Bhagavadgîtâs" väga palju nimesid. Tegelikult esineb enamik neist vaid I peatükis, sellepärast ei ole mingit vajadust neid meelde jätta, sest see ei anna midagi teose mõistmiseks. Palju nimesid esineb ka X peatükis, kuid seal on mõte lihtne - kõikides gruppides kõige olulisem, parem või väljapaistvam on Krishna. Krishnal, Ardzunal ja mõnel teisel on ka hüüdnimesid. Suurem osa neist on tõlgitud, tuntuimad aga, nagu Govinda, Hari, Jâdava, Keshava, Kirîti, Vârshneja ja Vasudeva on jäetud tõlkimata. Et enamikul (aga mitte kõigil) sanskriti nimedel on ka tähendused, siis alljärgnevalt on esitatud needki.

Abhimanju - Ardzuna ja Subhadrà poeg.

Agni ('tuli') - tulejumal.

Airâvata - neljakihvaline valge elevand, Indra sõiduvahend.

Ananta ('lõpmatu') - naagade valitseja Shesha epiteet.

Ardzuna ('valge') - Pându kolmas poeg, kelle vestlust Krishnaga kirjeldab "Bhagavadgîtâ".

Arjaman - aaditjate hulka kuuluv jumal.

Asita ('tume') - legendaarne tark, keda peetakse Veedade mitme hüdni autoriks.

Ashvatthâman ('hobusejõuline') - Drona poeg, kes oli sõjas Kauravate liitlane.

Ashvinid ('hobuseaolised') - jumalatepaar, koidu ja hämariku personifikatsioonid.

Bhagavat - jumalate, pühakute, suurte õpetajate jne epiteet. Sõna tähendus asub kusagil meie isanda, pühaku, õnneliku, õndsa, austatu, osaduses oleva ristumiskohal. "Bhagavadgîtâ" Bhagavat on Krishna.

Bharata ('kandja') - 1. Muistne valitseja, Kuru isa ning Kauravate ja Pândavate esivanem. 2.

Aarjalaste hõimuliit Veedade ajastul.

Bhârata ('Bharata järglane') - hüüdnimi, millega pöörduti kõigi Pândavate ja Kauravate poole; on ka tänapäeva India ametlikuks nimetuseks (hindi keeles Bhârat).

Bhîma ('kohutav') - Pându teine poeg.

Bhîshma ('hirmuärata') - Dhritarâshtra ja Pându onu ning Kauravate ülemjuhataja.

Bhûrishravas - Somadatta poeg, võitles Kauravate poolel.

Bhrigu ('kiirgav') - legendaarne tark, Veedade mitme hüdni autor.

Brahma - brahmanismis jumal-absoluut, kelle ühtsust "individuaalminaga" väidavad Upanishadid.

Hilisema hinduismi kolmainsuses (Brahma-Vishnu-Shiva) jumal-looja.

Brihaspati ('palveisand') - ohverduste jumal.

Brihatsâman ('palvehümn') - üks Sâmaveeda hümn.

Devala ('jumalik') - legendaarne tark, paljude Veeda hümnide autor, mõnede allikate järgi Vjâsa õpilane.

Dhrishtadjumna - Drupada poeg, Pândavate liitlane.

Dhritarâshtra ('kindel riik') - Kuru riigi pime raadza, Pându vanem vend, kellele Sandzaja kirjeldab tema poegade (Kauravate) ja Pându poegade (Pândavate) vahelist võitlust.

Draupadî - Drupada tütar, oli Pândavatega polüandrialises abielus.

Drona - Pândavate ja Kauravate sõjakunsti õpetaja, võitles Kauravate poolel.

Drupada ('puusammas') - Pantshâla riigi valitseja, Dhrishtadjumna ja Draupadî isa ning Pândavate äi.

Dzajadratha ('võiduvanker') - Sindhu raadza ja Dhritarâshtra ainukese tütre mees, Kauravate liitlane.

Dzanaka ('tekitaja', 'isa') - Videha raadza.

Durjodhana ('raskelt võidetav') - Dhritarâshtra vanem poeg; tema ässitusel puhkes Kauravate ja Pândavate vaheline sõda.

Govinda ('lehmaleidja') - Krishna hüüdnimi.

Hari ('helekollane') - Krishna (ja ka Vishnu) hüüdnimi.

Ikshvâku ('suhkruroolane') - Manu poeg ja Ajodhjâ raadza, Päikesedünastia rajaja.

Jâdava ('Jadu järglane') - hõimu nimetus. Kuna Krishna kuulus sellesse hõimu, siis on Jâdava ka tema hüüdnimi.

Jadzurveeda - kolmanda Veeda nimetus, milles kirjeldatakse ohvrirituaalide sooritamist.

Jama ('ohjeldaja') - surmajumal.

Judhâmanju ('võitlusind') - prints Pantshala hõimust, Pândavate liitlane.

Judhishthira ('võitluses kindlameelne') - Pându vanim poeg ja õigusjärgne trooninõudleja.

Jujudhâna ('võitlushimuline') - Jâdava raadza Sâtjaka poeg, võitles Pândavate poolel.

Kandarpa ('lembus') - armastusejumal.

Kapila ('ruuge') - legendaarne tark, kes olevat pannud aluse saankhja süsteemile.

Karna ('kõrv') - Prithâ ja päikesejumala Sûrja poeg, kes sündis enne Prithâ abiellumist Pânduga, seega Pândavate poolvend, võitles aga Kauravate poolel.

Kashî - Vârânasî ehk Benarese iidne nimetus.

Kaunteja ('Kuntî poeg') - Pându kolme vanema poja hüüdnimi, nende ema oli Kuntî.

Kauravad ('Kuru järglased') - Dhritarâshtra pojad, kellest vanim oli Durjodhana.
 Keshava ('karvane') - Krishna epiteet.
 Kirîti ('pärjatu') - Ardzuna hüüdnimi.
 Kripa ('kaastunne') - raadza, Kauravate liitlane.
 Krishna ('tume', 'must') - Ardzuna sõjavankrijuht. Jâdava hõimust pärit prints. Vasudeva ja Devakî poeg. Krishnat peetakse ka jumal Vishnu üheks kehastuseks. Ikonograafias on tema värviks tumesinine.
 Kuntî ('kuntilanna') - Prithâ hüüdnimi.
 Kuntibhodza - Kunti hõimu raadza, Prithâ onu.
 Kuru - Pûru soost raadza, Dhritarâshtra ja Pându esivanem; ka hõimu- ja riiginimetus.
 Mâdhava ('Madhu järglane') - Krishna epiteet. Madhu ('mesi') oli üks Krishna esiisadid ega ole samastatav deemon Madhuga.
 Makara - mütoloogiline veeolevus.
 Manu ('inimene') - inimsoo müütiline esivanem, Vivasvati poeg. Kuid praegusele inimkonnale aluse pannud Manu on vaid üks mitmest ("Gîtâ" nimetab nelja Manut, mõned hilisemad allikad räägivad seitsmest ja neljateistkümnest Manust). Iga Manu ajastu (manvântara) kestvus on 4 320 000 aastat.
 Mârgashîrsha - kuu, mis vastab meie novembrile-detsembrile.
 Marîtsi ('valgusesähvatus') - marutite juht.
 Meru - müstilise kuldse mäe nimetus, mis asuvat maailma keskel.
 Nakula ('mangust') - Pându neljas poeg.
 Narada - legendaarne tark, kes olevat tegutsenud vahendajana jumalate ja inimeste vahel.
 Pândava ('Pându järglane') - Pândavad on Pându viis poega: Judhishthira, Bhîima ja Ardzuna esimeselt naiselt Prithâilt (Kuntîilt) ning Nakula ja Sahadeva teiselt naiselt Mâdrîilt. "Bhagavadgîtâ" eelkõige Ardzuna hüüdnimi.
 Pându ('kahvatu') - Dhritarâshtra noorem vend, kelle pojad - Pândavad - juhtisid lahingu üht vastaspoolt.
 Pârtha ('Prithâ poeg') - Pându kolme vanema poja hüüdnimi.
 Pâvaka ('puhastaja') - tulejumal Agni epiteet.
 Pradzâpati ('loodu isand') - jumal-loomaja hilisveeda ajajärgul, hiljem sulas ühte Brahmaga.
 Prahlâda ('rõõmupurse') - daitjate (deemonite) valitseja Hiranjakashipu poeg, jumal Vishnu austaja.
 Prithâ ('kâmmal') - Pându esimene naine ja kolme vanema Pândava ema.
 Purudzit ('paljuvõitja') - Kuntibhodza vend ja Prithâ onu.
 Rama ('must') - müütiline raadza, "Râmâjana" kangelane, Vishnu kehastus.
 Sahadeva ('koos jumalaga') - Pându noorim poeg.
 Sâmaveeda ('lauluveeda') - kolmas Veeda, mis sisaldab soomaohvrite puhul lauldavaid laule.
 Sandzaja ('võidukas') - Dhritarâshtrale lahingu kulgu kirjeldanud vankrijuht.
 Sâtjaka ('õiglane') - Jâdava hõimust raadza, Jujudhâna isa.
 Skanda ('ründaja') - sõjajumal, Shiva poeg.
 Somadatta ('sooma annetus') - Kauravate poolel võidelnud raadza.
 Subhadra ('õnnelik') - Ardzuna teine naine, Abhimanju ema.
 Shaibja - Shibi raadza, Pândavate liitlane.
 Shankara ('õilistaja') - jumal Shiva epiteet.
 Shikhandin ('karvane') - Drupada poeg, Bhîshma verivaenlane.
 Shrî - õnne ja külluse jumalanna. Sõna tähendabki algselt õnne, rikkust, hüve, ilu. Asetatuna jumalate ja inimeste nimede või raamatute nimetuste ette, toonitab see nende kõrget seisundit või pühadust.
 Tshakitâna ('mõtlik') - Vrishni soost raadza, Pândavate liitlane.
 Tshitraratha ('kirju vanker') - gandharvade juht.
 Ushanas - legendaarne tark, teda peetakse mitmete Veeda hümnide autoriks.
 Utshtshaihravas ('valjult hirnuv') - mütoloogiline hobustekuningas.
 Uttamaudzas ('ülitugev') - Pantshâla hõimust raadza, Pândavate liitlane.
 Vainateja ('Vinata järglane') - lindude valitseja Garuda, kellel lendab Vishnu.
 Vaishvânara ('kõigi inimeste oma') - tulejumal Agni epiteet.
 Vâju ('tuul') - tuulejumal.
 Vârshneja ('Vrishni järglane') - Krishna hüüdnimi.
 Varuna ('kõikehõlmav') - Veedade ajastul taevajumal, eeposte ajastul veejumal.
 Vâsava ('Vasu järglane') - Veedade peajumala Indra epiteet.
 Vâsudeva ('Vasudeva poeg') - Krishna epiteet.
 Vâsuki - müütiline madude valitseja.
 Vikarna ('lontiskõrvaline') - Dhitarâshtra poeg.
 Virâta - Matsja raadza, Ardzuna poja Abhimanju äi.
 Vishnu - jumal, kelle kehastuseks loetakse Krishnat. Veedades teisejärguline, hilisemas hinduismis aga Brahma-loomaja ja Shiva-hävitaja kõrval kolmas tähtsaim jumal, kelle funktsiooniks on säilitamine.
 Vivasvat ('kiirgav') - tõusva päikese jumal ja Manu isa.
 Vjâsha - legendaarne tark, kellele omistatakse "Mahâbhârata" autorlus.
 Vrishni - raadza Jâdava hõimust, pani aluse selle hõimu Vârshneja harule, millesse kuulujaid nimetatakse samuti vrishnideks.

